כיתות ג'-ד' | הלכה · חמ"ד | שיעור 1 מתוך 3 | 45 דק' | קיצור שולחן ערוך עה, א-ב; שולחן ערוך או"ח רסג, א

# "נגד זכור ושמור": הדלקת נרות שבת

## 🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו מתי מדליקים נרות שבת, לפי קיצור שולחן ערוך.
- התלמידים יכירו את הטעם לשני נרות "נגד זכור ושמור".
- התלמידים יכירו את המושג "מנהג" ויבינו שיש משפחות שמדליקות יותר משני נרות.

## ❓ השאלה הגדולה של היחידה

**איך הופכים יום רגיל ליום קדוש?**

בכל שיעור מוסיפים "כלי" אחד שעוזר להפוך את השבת למיוחדת: נר, כוס קידוש, נר הבדלה ובשמים.

## 🧪 פתיחה

המורה מכבה את האור בכיתה ומדליק נר (או נר חשמלי). שואלים: מה משתנה בחדר כשיש אור? איך מרגישים? איזה נר אתם מכירים מהבית?

## 📖 הסבר למורה

לפי קיצור שולחן ערוך (עה, א), צריך להפסיק לעשות מלאכה ולהדליק את הנרות לכל הפחות חצי שעה לפני צאת הכוכבים. בבית מדליקים בדרך כלל לפי זמן ההדלקה שבלוח של העיר; כדאי להראות לתלמידים לוח זמנים.

לפי הקיצור (עה, ב), מצווה להרבות בנרות לכבוד שבת. יש שמדליקים עשרה ויש שבעה, ולכל הפחות ראוי שלא לפחות משני נרות, נגד "זכור" (שמות כ) ו"שמור" (דברים ה). גם בשולחן ערוך (רסג, א) כתוב על שתי פתילות נגד זכור ושמור, והרמ"א מוסיף שאפשר להוסיף שלושה או ארבעה נרות "וכן נהגו".

זו הזדמנות טובה ללמד את המושג "מנהג": בכל בית יכול להיות מספר נרות אחר, וכולם נוהגים לפי מה שקיבלו מההורים ומהרב.

**זרמים:** נכתב לחמ"ד, לפי תכנית ההלכה ליסודי (בכיתה ג' לפי משרד החינוך אפשר ללמד מתוך קיצור שולחן ערוך או מדפי עבודה). בממלכתי אפשר להשתמש בשיעורים כהיכרות עם מנהגי שבת.

⚖️ **שימו לב:** הדינים בשיעור מוצגים "לפי" המקור שצוין לידם (קיצור שולחן ערוך, שולחן ערוך, רמב"ם). כל קהילה נוהגת לפי פסיקת הרב שלה ולפי מנהג המשפחה, ובשאלה מעשית שואלים את הרב. כדאי לומר זאת לתלמידים במפורש.

## 📜 המקור (מתוך ספריא, נוסח תורת אמת / מכון ממרא)

**קיצור שולחן ערוך, סימן עה, סעיף א**

> חַיָּב כָּל אָדָם לְהַפְרִישׁ עַצְמוֹ מִמְּלָאכָה וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְכָל הַפָּחוֹת חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים.

**קיצור שולחן ערוך, סימן עה, סעיף ב**

> מִצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּנֵרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהַדְלִיק עֲשָׂרָה, וְיֵשׁ מַדְלִיקִין שִׁבְעָה. וְעַל כָּל פָּנִים רָאוּי שֶׁלֹּא לִפְחוֹת מִשִּׁתֵּי נֵרוֹת, נֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר, וְאַף בִּשְׁעַת הַדְּחָק, גַּם בְּחַד סַגִּי.

**שולחן ערוך, אורח חיים, סימן רסג, סעיף א, והגהת הרמ"א**

> יהא זהיר לעשות נר יפה ויש מכוונים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור: הגה ויכולין להוסיף ולהדליק ג' או ד' נרות וכן נהגו.

## ⚖️ כתוב במקור / הסבר

בטור הימני מה שכתוב במקור עצמו. בטור השמאלי הסבר או פירוש, ובו כתוב של מי הוא. ההסבר עוזר להבין, אבל הוא לא חלק מהמקור.

| 📜 כתוב במקור | 🔍 הסבר (ושל מי הוא) |
|---|---|
| "לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְכָל הַפָּחוֹת חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים" (קיצור) | מדליקים לפני שמחשיך, ולא מחכים לרגע האחרון. |
| "רָאוּי שֶׁלֹּא לִפְחוֹת מִשִּׁתֵּי נֵרוֹת, נֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר" (קיצור) | "זכור את יום השבת" ו"שמור את יום השבת" הן שתי הלשונות של הדיבר בשמות ובדברים. |
| "ויכולין להוסיף ולהדליק ג' או ד' נרות וכן נהגו" (רמ"א) | מכאן שמנהגי המשפחות שונים, וזה בסדר. |

## 👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

**חומרים:** נר (עדיף נר חשמלי), לוח זמני שבת של העיר, דף העבודה

1. פתיחה: מכבים את האור ומדליקים נר. "מה משתנה כשיש אור?" (6 דקות)
2. קריאת המקורות: מתי מדליקים, וכמה נרות (12 דקות)
3. סקר כיתתי: "כמה נרות מדליקים אצלכם?" רושמים על הלוח, ומסבירים את המילה "מנהג" (8 דקות)
4. דף העבודה בזוגות (12 דקות)
5. סיכום והוספת "הנר" לבריסטול (7 דקות)

### 💬 שאלות לדיון

**הבנה (מה כתוב?)**

1. לפי הקיצור, מתי מדליקים נרות שבת?
2. כמה נרות לכל הפחות, ולמה?

**פרשנות (מה זה אומר?)**

1. למה, לדעתכם, מדליקים נרות דווקא כשהשבת נכנסת?
2. מה מלמד אותנו הרמ"א כשהוא כותב "וכן נהגו"?

**הערכה (מה דעתי?)**

1. מה הכי מיוחד בעיניכם ברגע הדלקת הנרות בבית שלכם (או בבית שאתם מכירים)?

### 🏁 סיכום השיעור

מוסיפים לבריסטול ציור של שני נרות ולידם "זכור" ו"שמור". כל תלמיד משלים: "כשנכנסת שבת אני מרגיש..."

### 🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. מתי מדליקים נרות שבת לפי הקיצור?
2. מה פירוש "נגד זכור ושמור"?

### 💡 הערות למורה

בכיתה יש תלמידים ממשפחות עם מנהגים שונים. חשוב שאף תלמיד לא ירגיש שהמנהג בביתו "לא נכון". הסקר נועד להראות את הגיוון, לא לדרג.

### 📝 בדף העבודה

שאלת זמן, השלמת המקור ממחסן מילים, טבלת "זכור/שמור", שאלה על מנהג ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

## מקורות

- קיצור שולחן ערוך עה (ספריא)
- קיצור שולחן ערוך עה (ספריא)

- שולחן ערוך או"ח רסג, א (ספריא)

מחוון למורה

# מחוון: נרות שבת

1. ב. חצי שעה לפני צאת הכוכבים
2. לְהַרְבּוֹת · עֲשָׂרָה · שִׁתֵּי · שָׁמוֹר.
3. נר ראשון: זכור (שמות כ). נר שני: שמור (דברים ה).
4. שיש בתים שמדליקים יותר משני נרות, וזה מנהג מקובל. כל משפחה נוהגת לפי מנהגה ולפי רבה.
5. תשובה פתוחה. כיוון: כדי לא להגיע לרגע האחרון ולטעות, ולהוסיף מהחול על הקודש. לקבל כל הסבר מנומק.